

*Мирјана Радојичић**
Институт за политичке студије, Београд

ЕВРОПСКА УНИЈА КАО “ЗАЈЕДНИЦА ВРЕДНОСТИ” У СВЕТЛУ РУСКО- УКРАЈИНСКОГ СУКОБА **

Сажетак

У тексту се разматра однос Европске уније као “заједнице вредности” према текућем рату на просторима Украјине. Ослањајући се првенствено на методе квалитативне анализе и анализе дискурса, ауторка истражује да ли је и у којој мери ЕУ у том односу потврдила своју приврженост вредностима које афирмише као аксиолошки сукус свог идентитета, у првом реду вредностима антифашизма и антинацизма, озбиљно угроженим дешавањима у политичком животу Украјине од 2014. године наовамо. У централном делу рада она аргументује у прилог свом становишту да се Унија, заједно са САД као прекоокеанским савезником у овој ствари, уместо заштите угрожених вредности све време текућег рата руководила сопственим геополитичким интересом који је дефинисала као потпуни пораз Русије у том рату. А њене континуиране испоруке оружја украјинској страни и могући и све извеснији руски нуклеарни одговор на те акте, први пут након кубанске кризе из 60-их година прошлог века довели су свет на ивицу нуклеарне катастрофе. За ЕУ, закључује ауторка, антифашизам и антинацизам више не постоје као вредности, оне више не важе јер јој до њих – украјински случај о томе недвосмислено сведочи – више није стало. Питање које се по њеном мишљењу основано поставља је: да ли је икада истински и било?

Кључне речи: Европска унија, вредности, рат у Украјини, међународна политика, интереси.

* mradojicic9@gmail.com

** Рад је настао у оквиру плана научно-истраживачке делатности за 2022. годину Института за политичке студије у Београду, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Грегари мотив је један од основних покретача човековог друштвеног живота, његов урођени порив за удруживањем са другим јединкама своје врсте, за животом у групама.¹ На тим психолошким основама настале, људске заједнице представљају облик удруживања појединаца или колективитета унутар неког, мање или више ограниченог географског простора. Њене припаднике, било да је реч о појединцима или колективитетима – националним, државним, наддржавним – окупљају заједничке вредности, али и потребе и интереси, чијим удруженим реализовањем они развијају осећање припадности заједници и идентификације с њом.

У покушају да дефинише себе као асоцијацију држава, да се самопредстави ваневропском остатку света, Европска унија најчешће посеже за одредницом “заједница вредности” којима су, каже се, државе њене чланице привржене, а оне које претендују на тај статус би такве морале да постану.² Појам вредности је, иначе, хипотетички конструкт преузет из аксиологије и означава најопштије веровање о томе шта је и колико пожељно, корисно, и шта би требало да буде циљ људских напора, али исто тако и шта је штетно, те друштвено недопустиво и непожељно.³ Брзину напредовања управо у том, вредносном “сазревању”, бриселска бирократија, реторички узев, третира као кључни критеријум подобности држава аспираната за улазак у тај клуб “изузетних”. А њега, према саморазумевању, у том, вредносном смислу, дефинишу мир, демократија, људска права и, изнад свега, бескомпромисна антифашистичка и антинацистичка настројеност. Фашизам и нацизам, прецизира се, као идеолошки и политички покрети јесу војно поражени педесетих година минулог века, али су њихове модификоване форме претрајале све до наших дана, те се стога, додаје се, нипошто не би смело дозволити да сензибилитет и интолеранција Европљана према њима утрну.⁴

1 Више о томе у Vidanović 2006, 12.

2 Упоредити Akaliysky, Welzel & Hien 2022.

3 Модалитет постојање вредности као таквих је *важење*; док важе за појединце и њихове заједнице, док је истима до њих *стало*, оне и постоје као вредности. Другим речима, заинтересованост за нешто иако сама не представља вредност, јесте метафизичка претпоставка њиховог постојања. “Пошто је заинтересованост нестална, то су и вредности у свом вредносном капацитету релативне – тај капацитет је толики колико је заинтересованост снажна, и мења се у зависности од тога” (Babić 2011, 5).

4 Овом приликом остављамо по страни теоријске контроверзе о томе шта фашизам и нацизам са становишта историјског фактицитета јесу били; “инфлацију” тих појмова у сврхе политичке дисквалификације противника и самим тим њихово пражњење од садржаја; манипулативне потенцијале њихове симболичке и емотивне димензије...

Позивајући се на речене вредности, земље Уније су се, углавном као чланице НАТО пакта, у протеклих четврт века војно, али и на много других начина, ангажовале на више тачака у Европи и свету (Ирак, Авганистан, Либија, Сирија...), а становници Србије, из разумљивих разлога, понајбоље памте њихов тромесечни бомбардерски ангажман на заштити “угрожених” људских права косметских Албанаца и спречавању “хуманитарне катастрофе” која им је, како се тврдило, с пролећа те 1999. године запретила. Пословично несклони педантном евидентирању штета чињених им у бројним ратовима у скорој историји, Срби су овога пута начинили хвале вредан изузетак и избројали више од стотину бомбардовањем у потпуности уништених или озбиљно оштећених основних и средњих школа, факултета, домова културе...⁵ Дакле, управо оних институција које су давно установљеном друштвеном поделом рада у сваком друштву задужене за дифузију и преношење *вредности*, између осталих и оних које земље чланице ЕУ и учеснице у тој својевременој “хуманитарној интервенцији” афирмишу као аксиолошки сукус свог идентитета. Кринком на којој су биле уписане и неке од речених вредности били су, испоставило се, прекривени *интереси*, у овом случају, сумарно узев, за сепарирањем дела српске државне територије, његовом фактичком окупацијом, и инсталирањем копнене НАТО базе на њему.

“ЗАЈЕДНИЦА ВРЕДНОСТИ” ПРЕД ИЗАЗОВИМА РАТА У УКРАЈИНИ

Текући руско-украјински рат понудио је нови тест привржености Европе прокламованим вредностима, у првом реду оној најпроминентнијој међу њима – вредности антифашизма и антинацизма. Наиме, кључни мотив за покретање опсежне војне акције у Украјини, према речима првог човека Руске Федерације, био је њена демилитаризација и денацификација, ослобађање од пронацистичких и профашистичких политичких и војних структура које су, посебно након 2014. године и пучистичког “Евромајдана”, кренуле у бруталне обрачуне с руским и рускојезичним становништвом из јужних и источних делова земље.⁶

Одговор Европљана на Путиново *urbi et orbi* био је готово унисон: реч је о његовом невештом покушају да у светским јавном мњењу обезбеди алиби за ничим изазвану агресију Русије

5 Више о томе у Петковић 2009.

6 Упоредити Путин 2022.

на Украјину и њену планирану окупацију, или, прецизирали су украјински истомишљеници Европе, а дуги низ година и њени политички штићеници, *русификацију* суседне јој државе. Његове оптужбе за пронацистичке сентименте и нацизмом инспирисану политичку праксу у Украјини посебно апсурдним, тврдило се, чини факат да се на њеном челу од 2019. године налази један етнички Јеврејин.⁷

Чак и под не сасвим невероватном претпоставком да је у сврхе моралне легитимизације започетог рата руско политичко руководство у извесној мери пренаглашавало тежину неонацистичког баласта на политичком бићу савремене Украјине, није ли заједница која антифашизам и антинацизам афирмише као кључне вредносне конституенте свога колективног идентитета морала исказивати знатно мање толеранције и према његовим *стварним* размерама у политичком животу руског суседа о којима су чврсти докази били похрањени у мноштву доступних јој писаних извора? Уколико их није сматрала довољно кредибилним, нису ли такви, рецимо, били видео материјали настали по војним базама злогласног неонацистичког пука “Азов”, од 2014. године регуларног дела Националне гарде Украјине, базама препуним нацистичких реликвија, књига пронацистичког и профашистичког садржаја, летака и брошура који пропагирају проскрибоване идеологије? Ако ЕУ није веровала ни њима, нису ли је у снажну импрегнираност политичког живота Украјине тим погубним светоназорима морали уверити шокантни призори лешева руских цивила по источноукрајинским ратиштима, са урезаним нацистичким симболима на њиховим, претходно унакаженим телима?

Уколико ни ти призори нису били довољно уверљиви “скептичним” европским очима, да ли им ишта значајно говори податак да се украјински војници страдали у текућем рату сахрањују у униформама које су четрдесетих година минулог века биле део визуалног идентитета злочиначке Хитлерове солдатеке? Да ли је из сећања Европљана сасвим ишчилела чињеница да је управо у борби против те по злу чувене армаде пре само седамдесетак година

7 Неколико седмица по отпочињању сукоба Ноам Чомски (Noam Chomsky) констатује: “Сада је постало обавезно међу ‘правомислећим’ интелектуалцима да, ако се реферирате на руску инвазију на Украјину, морате је називати ‘неиспровоцирана инвазија на Украјину’. Морате, дакле, да додате ‘неиспровоцирана’. Чисто радозналости ради, ‘изгуглао’ сам ту фразу ‘неиспровоцирана инвазија на Украјину’, и нашао 2,5 милиона линкова ка текстовима у којима се помиње. Такође сам, радозналости ради, укуцао фразу ‘неиспровоцирана инвазија на Ирак’ и добио свега 11.000 линкова, махом ка маргиналним антиратним публикацијама. То је само по себи интересантно” (Чомски, 2022). Видети и Chomsky & Herman 2002.

по европским фронтима своје животе оставило више од двадесет седам милиона грађана Русије?⁸ Да ли она може да претпостави на какав су одјек у Русији као таквој наишле на почетку текућег рата изговорене речи једног европског званичника да препознатљива симболика и иконографија украјинског тзв. Десног сектора, странке Слобода и низа добровољачких одреда сабраних у већ поменутом пуку “Азов” нису ништа више од “поигравања с нацистичком естетиком” (Борел 2022)?

Сва претходна питања су, разуме се, реторског карактера, она, дакле, на која се, разјашњава наука о говорништву, одговори надају сами од себе. Више него добро је, другим речима, Европска унија била информисана о дубини којом је у друштвено и политичко ткиво Украјине засекао неонацизам, довољно свесна колики је његов стварни, а не само реторички удео у разлозима због којих је први човек Русије покренуо масивну војну операцију против најближег јој суседа.

Но, оно што су за из руске перспективе били морално неспорни мотиви за напад на Украјину, за Европу су, испоставило се, чињенице од малог значаја спрам значаја интереса чијој реализацији је управо украјински неонацизам требало умногоме да допринесе – потпуној “украјинизацији” Украјине, односно њеном ослобађању од нелојалног јој и антизападног, руског елемента, територијално распрострањеног понајвећма у југоисточним деловима земље. Од 2014. године и свргавања с власти проруски оријентисаног Виктора Јануковича па наовамо на тим просторима Украјине, наиме, “царују” терор над цивилима и њихово расељавање, масовне пљачке њихове имовине, силовања и мучења политичких затвореника из региона руског и рускојезичног Донбаса. Бежећи од погрома којим су им претиле разуларене неонацистичке, “бандеровштином” задојене банде, у протеклих десетак година из тих делова Украјине у Руску Федерацију су пребегле стотине хиљада њених становника.⁹

Оно давнашње Рузвелтово “да, кучкини синови, али *наши* кучкини синови”, у минулој деценији је у политичком животу Украјине, рекло би се, на чудовишан начин реактуализовано.

Све то време се одвија константна и интензивна, управо од

8 На тој чињеници мало шта могу да промене бескрупулозни покушаји фалсификовања историје Другог светског рата; улоге Совјетског Савеза у његовом отпочињању; размера руског страдања за време његовог трајања; затирања меморијалних обележја тог страдања; рехабилитације и реafirмације пронацистичких и профашистичких политичких покрета на просторима некадашњег СССР-а, првенствено данашње Украјине... Више о томе у Милошевић 2022, Романович Марченко 2022, Шевченко 2022.

9 Више о томе у Петровић 2021, 28.

стране земаља Уније и САД потпомагана милитаризација увелико нацификованог руског суседа, која је у завршници требало да му омогући стицање статуса нуклеарне силе којег се након распада СССР-а Украјина била добровољно одрекла у замену за безбедносне гаранције и гаранције неповредивости њених “совјетских” граница. Није на овом месту могуће не поменути и из више извора потврђена сазнања о инсталирању у том периоду на њеној територији неколико десетина лабораторија за производњу биолошког оружја, њихово опремање најсавременијом и најскупљом технолошком опремом, те сталан надзор над њиховим радом.¹⁰

Таквим, малигним упливисањем у политичке прилике у Украјини, требало је перманентно иритирати и провоцирати Русију, антагонизовати је против проблематичне суседне државе, а ову другу, непрестано застрашивану “нарастајућом” руском “опасношћу”, снажно мотивисати и подстицати на чланство у НАТО пакту. Такве њене амбиције у “пакету” с нерешеним статусом Крима и две самопроглашене републике руског народа на територији Донбаса, те упорним одбијањем евроатлантског Запада да први пут након рушења Берлинског зида отпочне преговоре с Русијом о коначној и трајној безбедносној архитектури света, постављале су руски “воз” на колосек рата са Украјином ка којем се не кренути, без обзира на цену, више, напосто, није могло.¹¹ Тако је заједница држава која мир афирмише као једну од првих међу вредностима којима је привржена, најмање десетак протеклих година истрајно утирала пут једном надлазећем унутарсловенском рату, са истом политичком одлучношћу с којим је то пре три деценије чинила на просторима словенског југа Европе. Сецесионистичке акте одметнутих федералних делова некадашње Југославије ЕУ и САД нису, наиме, третирале као “флагрантно кршење међународног јавног права” и “нарушавање територијалног интегритета једне међународно признате државе”, како протеклих месеци званично

10 Упркос томе, на званичну жалбу Русије против САД и Кијева упућену УН, а у складу са чланом 6. Конвенције о забрани биолошког и токсичног оружја, висока представница ове организације за питања разоружавања Изуми Накамицу у својим говорима пред њеним надлежним телима у марту и априлу ове године истиче да УН нису упознате ни са каквим програмима биолошког оружја на подручју Украјине. То шест месеци доцније потврђује и један други високи службеник УН Адабег Ебо, додајући да “УН тренутно немају ни мандат, ни техничке и оперативне могућности да истраже те информације” (према Витвицки 2022).

11 “Колико је све набројано могло да траје, колико се још све то могло трпети?”, упитао се гласно Владимир Путин у свом поменутом обраћању нацији непосредно пре потписивања указа о признању самопроглашених Доњецке и Луганске Народне Републике и започињања интервенције у Украјини (Путин, 2022).

квалификују руско признавање а потом и присаједињење четири области донедавно у саставу суседне Украјине, нити су учиниле било шта да исте онемогуће.¹² А самопроглашену независност јужне српске покрајине која је уследила петнаестак година доцније и била, као и агресија на Србију која јој је претходила, противна свим релевантним узусима међународног јавног права, земље Уније које данас предњаче у осуди сличних руских аката на подручју Украјине признале су међу првима.

ХОД КА “НУКЛЕАРНОМ АРМАГЕДОНУ” ИЛИ РАЗРЕШЕЊУ СПОРА?

Са испорукама оружја Украјини које углавном завршава у рукама неонацистичких формација у њеним оружаним снагама, земље Уније на челу с прекоокеанским “великим братом” настављају, па их и драматично интензивирају током актуалног рата. Тако већ у првим његовим седмицама немачки канцелар Олаф Шолц најављује нове пошиљке “најефикаснијег и најбрже доступног немачког оружја” на украјинска ратишта, а данска премијерка Мете Фредериксен пледира за исто – испоруке што више оружја Украјини, “јер је то у овим тренуцима најпотребније”. Немачка министарка иностраних послова Аналена Бербок из Риге самоуверено обзнањује да њена земља убудуће неће ни обелодањивати податке о тим испорукама. Шеф дипломатије ЕУ Жозеп Борел сумира да Унија нема ни у примисли обуставу оружане помоћи Украјини, јер јој циљ није што скорије окончање сукоба, већ што убедљивији и што жешћи пораз Русије у њему!¹³

Војно исцрпљена на тај начин пролонгираним ратом, економски девастирана санкцијама без упоредивог примера у досадашњој историји,¹⁴ морално стигматизирана бесомучном медијском кампањом какву само Запад уме да спроведе, очајна Русија би у одређеном и сасвим скором тренутку могла, како и

12 Игнорантски став спрам одредаба међународног јавног права релевантних за тај случај исходовао је, као што је познато, разбијањем друге Југославије, дугогодишњим ратовима у два њеним некадашњим федералним јединицама који су однели око 150 000 људских живота, произвели више од два милиона расељених и оставили за собом регион који се ни до данас, безмало три деценије доцније, није политички консолидовао и стабилизовао.

13 Ова и њима слична становишта преносили су протеклих месеци сви регионални и светски штампани и електронски медији, те су стога они постали интегрални део знања и локалне и глобалне јавности о руско-украјинском сукобу и начину на који ЕУ и САД интервенишу у њега. Из тих разлога сматрамо да није неопходно наводити њихове изворе.

14 О економским санкцијама као својеврсном виду међународног тероризма видети McManhan & McKim 1993.

сама најављује, да посегне за неким од нуклеарних оружја из свог големог арсенала који је већ на почетку рата ставила у “стање високе приправности” и на тај, најпогубнији од свих могућих начина, приведе сукоб “крају”. Вероватноћа нуклеарног Армагедона, дакле, “расте из дана у дан“ (Dugin, 2022).

Можда је, наиме, Путиново звецкање “нуклеарним сабљама” у почетним фазама рата могло да се тумачи у кључу застрашивања и одвраћања Запада од даљих испорука оружја Украјини чиме би се ојачале сопствене позиције на украјинским фронтовима; данас, након више од двеста дана од почетка сукоба, оно је све мање, како каже Јануш Бугајски (Janusz Bugajsky), “махање бауком нуклеарне катаклизме” (Bugajsky 2022), а све више озбиљна претња без чије реализације се из московске перспективе рат против више противника од којих је Украјина најмање моћан и најмање значајан можда никада неће моћи завршити, а још мање може изгледати вероватно да ће се у њему и победити. Свет, закључује Мишел Чосудовски (Michel Chossudovsky), “никада није био ближе досад незамисливом него што је данас. Све заштитне мере из доба хладног рата које су нуклеарну бомбу категорисале као ‘оружје у крајњој инстанци’, укинуте су” (Чосудовски 2022, 28).

Јер, “ако је наш пораз у овој неравноправној игри ‘свршена ствар’, нисмо дужни да бринемо о последицама наших наредних чинова по остатак човечанства”, могао би да гласи резон који би се нашао у основи те све изгледније руске фаталне одлуке; њоме би, пак, био покренут ланац истоветних одговорâ других нуклеарних сила, и врата катаклизми библијских размера била би широм отворена. Била би то, речима Ноама Чомског, “смртна пресуда за нашу врсту, сукоб без победника” (Čomski 2022) иза којег би, да призовемо у сећање и сликовито упозорење Ентонија Гиденса (Anthony Giddens), “на планети Земљи остале само републике инсеката и траве” (Giddens 1990, 55). Револвер из оне давнашње и ефектне метафоре Светозара Стојановића о апокалиптичком рулету који, како је тврдио, човечанство одавно самоубилачки игра,¹⁵ овога пута би, дакле, засигурно опалио.

Утолико би, сугерисао је још средином прошлог века Ханс Моргентхау (Hans Morgenthau), и конвенционална употреба језика који би један такав сукоб третирао термином “рат”, а оно чиме би се водио “оружјем” исказивала одређену атавистичку неадекватност. Оружје, традиционално узев, је нешто што је у служби неког рационалног циља, а рат се, предочава он, води како би се такав циљ

15 Више о томе у Stojanović 2000, 8. *et passim*.

постигао; и једно и друго би изостало из нуклеарног сукоба две или више нуклеарних сила.¹⁶ Он би, дакле, био нешто друго и сасвим другачије – акт потпуног уништења наше врсте, или бар њених великих делова који су га сами себи приредили, речима Светозара Стојановића “антрополошко издање страшног суда” (2001, 89).¹⁷

У историји би, као својеврстан куриозитет, остала крупним словима уписана чињеница да се такав, потпун или делимичан крај познатог нам света, збио у епохи у којој се као један од два кључна актера глобалне политике успоставила заједница држава која себе дефинише пре свега као паневропски *мировни* пројекат.¹⁸ Штавише, насталу на увиду у разорне последице Другог светског рата – окидач оног револвера из поменуте Стојановићеве метафоре повучен је већ тада, нуклеарним нападима на Хиросиму и Нагасаки – и из заинтересованости водећих земаља Европе да се континенту обезбеде претпоставке трајног и стабилног мира, Европску унију и неки аутори с њених простора виде као “Унију страха”, страха од рата, пре него “заједницу вредности”, како она себе најчешће представља.¹⁹

Уколико су запажања речених аутора тачна, није ли један такав актер међународне политике, ако већ није учинио ништа да спречи избијање текућег руско-украјинског сукоба, требало да се на самом његовом почетку ставио на чело покрета оних, и државних и недржавних субјеката, те само добронамерних његових посматрача, који су захтевали да се оружане акције што пре обуставе и одмах отпочне интензиван дијалог између зарађених страна, који би се одвијао *bona fide* и без прекида, све док се не постигне трајно решење спора?

Није ли ЕУ, препозната, како смо видели, као унија страха од рата, или бар активне бриге за мир, на чији жртвеник је у минулом веку принела више од седамдесет милиона људских живота, у актуални спор морала интервенисати и превентивно, много година раније, а најкасније након 2014. и другог кијевског “Мајдана”, када је и мало упућенима у светска збивања било јасно да из тог правца

16 Упоредити Morgenthau 1985.

17 Од средине протеклог века, тврди Стојановић, “човек у дубини душе зна да живи у сенци аутопокалипсе, али то безбрижним, лежерним, лакоумним, лакоделатним животом потискује и чини мало да то стање промени” (2021, 12). По свему судећи, човечанство ће, упозоравао је визионарски он, пре фатално погодити његово властито стваралаштво него стрела времена којој, разуме се, ништа у космосу не може измаћи. Беков (Ulrich Beck) израз “ризично друштво” из његове знамените књиге, по мишљењу Стојановића, “недовољно драматично и стога недовољно адекватно карактерише нашу ситуацију” (8).

18 Упоредити Накарада 2006.

19 Више о томе у Severin 2006.

ка остатку континента, а и свету у целини узев, креће велики и црни ратоносни “облак”?

Да ли би то ЕУ доиста и учинила да тај “облак” у протеклих петнаестак година нису формирале крв и сузе делова једног словенског етноса који су се пре стотинак година, вољом некадашњих комунистичких моћника који су исцртавали унутрашње границе тада нестајућег, а неколико деценија доцније расформираног СССР-а, нашли изван државних оквира своје матичне, данашње Руске Федерације? Није ли у основи и актуалне одлуке Европе да уместо галона “воде”, на разбукталу украјинско-руску “ватру” излива канистере пуне “уља”, њено уверење да та “ватра” односи мало вредне животе два словенска народа од којих се неки чине унеколико вреднијим само зато што су пристали на улогу марионета у рукама још увек најмоћнијег, ваневропског “играча” на глобално-политичкој сцени, његових “корисних идиота”?

Било како било, онај европски страх, страх од рата, па чак и оног могућег, како Чомски каже, “без победника”, није, очигледно, био довољно снажан да предупреди трагедију која се одвија на истоку Старог континента или бар допринесе њеном што скоријем окончању, већ ни да надвлада изазов хибриса пред којим се Унија од фебруара текуће године налази – хибриса потпуног моралног и економског, а потом и војног уништења руске стране у актуалном рату у Украјини, са свим консеквенцама тог чина по државу Русију, а у блиској будућности јамачно и по свеколики словенски свет. О размерама тог искушења сведоче и данашњи очајнички покушаји “кенсловања” велике руске уметности, односно њених најзнаменитијих изданака (Чајковског, Достојевског, Толстоја, Рахмањинова...), тај становити и заумни културоцид, уз санкције прослављеним руским спортистима најбизарнији део тоталног рата који је Унија, заједно са својим кључним прекоокеанским савезником, с почетка сукоба у Украјини повела против Руске Федерације.²⁰ Вредности, у овом случају културне, односно уметничке постале су “колатерална штета” оног “Русија *delenda est*”, како Чомски дешифрује кључни императив који усмерава европско-америчко савезничко наступање у руско-украјинском рату (Чомски 2022).

Имајући у виду на речени начин дефинисане циљеве ЕУ у том сукобу, није тешко разумети зашто се, уместо ни у мирнодопским условима никад инициране денацификације истински нацификоване Украјине, све време од почетка борби посеже за нацификацијом

20 Више о томе у Џомог 2022.

имица руске стране у том рату (случајеви “Буча”, “Изјум”...).²¹ То се чини на већ рутинизовани начин на који се, рецимо, медијски управљало представом о Србима у екс-југословенским ратовима (случајеви “Маркале”, “Сребреница”, “Рачак”), демонизујућим језичким регистром медијатизовала личност Садама Хусеина уочи инвазије на Ирак (“случај наводног оружја за масовно уништавање”), свим расположивим средствима масовног општења сатанизовао Моамер ел Гадафи уочи напада на Либију, итд. Тако пројектованој пропагандној стратегији циљ је увек исти – да стигматизујућим (дис)квалификативима политичког противника лиши људских карактеристика, дехуманизује га и тиме, на посредан начин, ослободи етичке одговорности оне који су приправни да се с њим и оружјем обрачунају, па и да их мотивише и мобилизује на такве акте. Штавише, уроди ли тај “семантички погром” очекиваним јавномњењским “плодовима”, свака морална расправа постаје излишна, “што ће рећи да се најбоље оправдање обезбеђује на тачки на којој се оно готово ни не тражи, и на којој су руке одрешене за деловање”, прозира Милан Брдар (2000, 315).²² Уколико се деси, а пре или касније свакако хоће, да пропагандом закамуфлирана истина као таква буде обелодањена, то ће се, сматра се, десити довољно касно да не може да угрози на ефектима пропаганде у међувремену већ реализоване интересе оних који су на те ефекте и рачунали.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Бирајући, дакле, између прокламованих вредности, односно оне врховне међу њима – антинацизма и антифашизма, на једној страни, и интереса на другој, Европска унија, то јест државе њене најистакнутије чланице, заједно с прекоокеанским глобалним хегемомом, су се у украјинском случају, како су то кроз историју најчешће и чиниле, определиле за интересе. На концу, влада сваке суверене државе је, како је то поодавно макијавелијевски искрено признао некадашњи амерички дипломата и политиколог Џорџ Кенан (George Kennan), “извршилац, а не послодавац и њена првенствена

21 Данас би, посматрајући западну медијску сцену у целини узев, а проширујући наш речник, требало говорити: „о имицистичком а не само информатичком друштву; имицистичким мас-медијима, а не напросто мас-медијима; јавном имицу а не само јавном мњењу; имициологији а не само идеологији; имицилатрији а не само идолатрији; имицилогему а не само идеологему; *више о борби, чак и рату имица, него о борби и рату идеја; имицихоушкацима, а не само ратнохоушкацима...*“ (Стојановић 2000, 138, курзив М. Р.).

22 Упоредити и Вуковић 2009; Радојичић 2012.

обавеза су интереси националног друштва које представља: његова војна безбедност, стабилност његовог политичког живота, и добробит његових грађана. Ове потребе немају морални квалитет. То су неминовности самог постојања државе, те се стога не могу класификовати као 'добре' или 'лоше'. Оне могу бити пропитиване с незаинтересоване филозофске тачке гледишта. Али, влада једне суверене државе то не може да чини" (Kennan 1985/86, 206).

Вредности, поновимо то и на овом месту, постоје као вредности, оне важе само зато и само дотле док нам је, као појединцима или заједницама, до њих стало. За Европску унију очигледно антифашизам и антинацизам више не постоје као вредности, оне више не важе јер јој до њих – украјински случај о томе недвосмислено сведочи – више није стало. Питање над питањима, и могућа тема за један нови рад је: да ли је икада истински и било?

РЕФЕРЕНЦЕ

- Вуковић, Слободан. 2009. *Етика Западних медија – антисрпска пропаганда деведесетих година XX века*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Милошевић, Зоран. 2022. „Предговор.” У *Историја као инструмент геополитике*, прир. Зоран, Милошевић, 11–18. Београд: Институт за политичке студије.
- Накарада, Радмила. 2006. “Европска унија као мировни пројекат”. *Социолошки преглед XXXX* (4): стр. 549–572.
- Петровић, Драган. 2022. “Белорусија и Украјина у постсовјетском периоду – два различита модела уређења и позиционирања државе.” *Култура полиса* 18 (46): 21–34. <https://doi.org/10.51738/Kropolisa2021.18.3r.1.02>.
- Путин, Владимир Владимирович. 2022. “Обращение Президента Российской Федерации”, <http://kremlin.ru/events/president/news/67828>
- Радојичић, Мирјана. 2012. “Од посредника у општењу до фактора исхода ратова – западни медији масовних комуникација и ех-југословенска криза.” *Српска политичка мисао* 35 (1): 291–308.
- Романович Марченко, Владимир. 2022. „Јединство европског парламента и украјинског неонацизма у ревизији историјског памћења народа.” У *Историја као инструмент геополитике*, прир. Зоран, Милошевић, 163–192. Београд: Институт за политичке студије.

- Стојановић, Светозар. 2001. "Хуманик?" *Социолошки преглед* 34 (3–4): 5–27.
- Чосудовски, Мишел. 2022. "Нацизам је континуитет Волстрита". *Печат*, 736, 28. октобар: 28.
- Шевченко, Кирил. 2022. „Историја као инструмент за дизајнирање идентита – Прошлост Русије у историософији галицкоруских делатника XIX века.” У *Историја као инструмент геополитике*, прир. Зоран, Милошевић, 247–268. Београд: Институт за политичке студије.
- Akaliyski, Plamen, Welzel, Christian & Hien Josef. 2022. "A community of shared values? Dimensions and dynamics of cultural integration in the European Union." *Journal of European Integration* 44 (4): 569–590.
- Babić, Jovan. 2011. "Vrednovanje i tumačenje". *Theoria* 54 (4): 5–16, DOI: 10.2298/THEO1104005B.
- Brdar, Milan. 2000. "Humanitarna intervencija i teza o (de)nacifikaciji kao funkcionalni simulakrum". *Filozofski godišnjak* 13: 305–324.
- Bugajski, Janusz. 2020. "Russophilia, not Russophobia, is the West's problem". *Washingtonexaminer*. <http://www.washingtonexaminer.com/opinion/russophilia-not-russophobia-is-the-west-s-problem>.
- Chomsky, Noam & Herman, Edvard. 1988. *Manufacturing Consent*, New York: Pantheon Books.
- Čomor, Adnan. 2022. "Cijena koju ruski sport i kultura plaćaju zbog Ukrajine". <https://www.slobodnaevropa.org/a/rusija-ukrajina-rat-in vazija-sport-kultura/31742866.html>
- Čomski, Noam. 2022. "Ako izbije nuklearni rat, svi smo mrtvi." *Vreme*, 1639, 4. april: 13.
- Dugin, Alexander. (2022). "On the Brink of World War III". *Geopolitics*. <https://www.geopolitika.ru/en/article/brink-world-war-iii>.
- Giddens, Anthony. 1990. *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.
- Kennan, George. 1985/86. "Morality and Foreign Policy". *Foreign Affairs* 64: 205–218.
- Morgenthau, Hans. 1985. *Politics Among Nations*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- McMahan, Jeff & McKim, Robert. 1993. "The Just War and the Gulf War." *Canadian Journal of Philosophy*, 23 (4): 501–541.
- Severin, Adrian. 2006. "The Future of the EU: A Need for a New Vision". *Internationale Politik und Gesellschaft* (1): 11–19.
- Stojanović, Svetozar. 2000. *Na srpskom delu Titonika*. Београд: IP "Filip Višnjić" & Centar za socijalna istraživanja.
- Vidanović, Ivan. 2006. *Rečnik socijalnog rada*. Београд: Tiro-erc.

Mirjana Radojičić

THE EUROPEAN UNION AS A “COMMUNITY OF VALUES” IN THE LIGHT OF THE RUSSO-UKRAINIAN CONFLICT

Resume

The text treats the attitude of the European Union, as a “community of values”, towards the current war in the territory of Ukraine. Relying primarily on the methods of qualitative analysis and discourse analysis, the author deals with the question whether, and to what extent, the EU has confirmed in this attitude its attachment to the values it affirms as the axiological essence of its identity, which values, mainly those of anti-fascism and anti-Nazism, have been seriously threatened by the events of the political life of Ukraine since 2014. In the central part of her paper, the author gives arguments for her stand that, throughout the current war, the EU, together with the USA as its overseas ally in this matter, instead of protecting the threatened values, has been guided by its own geopolitical interests, which it has defined as Russia’s total defeat in that war. Besides, the EU’s continuous supply of weapons to the Ukrainian side and Russia’s possible and increasingly certain nuclear response to such acts have brought the world to the edge of a nuclear catastrophe for the first time since the Cuban crisis of the 1960s. The author concludes that, for the EU, anti-fascism and anti-Nazism no longer exist as values – they do no matter anymore, for, as the Ukrainian case clearly confirms, the EU does not care about such values any longer. In the author’s opinion, one may reasonably wonder whether it ever truly did.

Keywords: European Union, values, war in Ukraine, international politics, interests.

* Овај рад је примљен 3. новембра 2022. године, а прихваћен на састанку Редакције 20. децембра 2022. године.